

รายงานผลงานเรื่องเต็มการทดลองที่สิ้นสุด

.....

โครงการวิจัย

วิจัยและพัฒนาการผลิตมันเทศ

Research and Development of Sweet Potato

กิจกรรม

การปรับปรุงพันธุ์

ชื่อการทดลอง

การคัดเลือกมันเทศอายุเก็บเกี่ยวสั้น

Selectoin of Early harvest on Sweet potato

คณะผู้ดำเนินงาน

หัวหน้าการทดลอง	นายวราพงษ์	ภิระบรรณ	ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรพิจิตร
ผู้ร่วมงาน	นายเสงี่ยม	แจ่มจำรูญ	ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรพิจิตร
	นายทวีป	หลวงแก้ว	ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรพิจิตร
	นายวสรวณ	ผ่องสมบูรณ์	ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรพิจิตร
	นายณรงค์	แดงเปี่ยม	ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรพิจิตร
	นายจรัญ	ดิษฐ์ไชยวงศ์	ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรพิจิตร

บทคัดย่อ

มันเทศเป็นพืชอาหารอีกชนิดหนึ่งที่ปลูกอยู่ทุกทั่วภูมิภาคในประเทศไทย ซึ่งปกติมันเทศจะมีอายุเก็บเกี่ยวอยู่ระหว่าง 90-120 วัน ซึ่งมันเทศที่มีอายุการเก็บเกี่ยวที่นานนั้นเสี่ยงต่อความเสียหายของผลผลิตจากการทำลายของศัตรูมันเทศ คือ ตัวงวงมันเทศ ทำให้ผลผลิตลดลง อีกทั้งมันเทศเป็นพืชที่เหมาะสมในการปลูกในพื้นที่ที่ใช้เป็นพื้นที่รับน้ำหรือปลูกหลังจากน้ำลด ดังนั้นจึงได้ดำเนินโครงการวิจัยและพัฒนาการผลิตมันเทศในการคัดเลือกสายพันธุ์มันเทศอายุเก็บเกี่ยวสั้น ระหว่างปี 2555-2556 ที่ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรพิจิตร โดยทำการคัดเลือกสายพันธุ์มันเทศที่รวบรวมในศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรพิจิตร จำนวน 15 สายพันธุ์ ดำเนินการคัดเลือก 2 ฤดูปลูก คือ ปลูกฤดูหนาวและฤดูฝน จากการดำเนินการพบว่า ฤดูกาลหนาว ระหว่างเดือน ธันวาคม 2555 – มีนาคม 2556 มันเทศพันธุ์ไต้หวัน ให้ผลผลิตสูงสุด 254 กิโลกรัมต่อไร่ ไม่แตกต่างทางสถิติกับพันธุ์ 65-16 ซึ่งให้ผลผลิตรองลงมาคือ 238 กิโลกรัมต่อไร่ และพันธุ์ 66-21 ให้ผลผลิตน้อยที่สุดคือ 59 กิโลกรัมต่อไร่ มันเทศพันธุ์ FM 37 LININDOK-3 ให้เปอร์เซ็นต์แป้งสูงสุด 80.23 เปอร์เซ็นต์ต่อน้ำหนักแห้งรองลงมาได้แก่พันธุ์ พจ.166-6 และ พจ.65-16 ให้เปอร์เซ็นต์แป้งคือ 79.51 และ 78.76 เปอร์เซ็นต์ต่อน้ำหนักแห้ง ตามลำดับ ส่วนการปลูกในฤดูฝน ระหว่างเดือน มิถุนายน 2556 – สิงหาคม 2556 พบว่า มีสายพันธุ์มันเทศสามารถให้ผลผลิตเพียง 5 สายพันธุ์ โดยมันเทศพันธุ์พจ.292-15 ให้ผลผลิตสูงสุด 340 กิโลกรัมต่อไร่ แตกต่างกันทางสถิติกับพันธุ์ 94-1 ซึ่งให้ผลผลิตรองลงมาคือ 245 กิโลกรัมต่อไร่ และพันธุ์ 65-1 ให้ผลผลิตน้อยที่สุดคือ 130 กิโลกรัมต่อไร่ มันเทศพันธุ์ 65-16 ให้เปอร์เซ็นต์แป้งสูงสุด 79 เปอร์เซ็นต์ต่อน้ำหนักแห้ง รองลงมาได้แก่พันธุ์ พจ.94-1 และ พจ.ไต้หวัน ให้เปอร์เซ็นต์แป้งคือ 77.14 และ 74.15 เปอร์เซ็นต์ต่อน้ำหนักแห้ง ตามลำดับ ส่วนขนาดของหัวมันเทศทั้ง ความกว้างและความยาวของหัวมันเทศ ที่ปลูกทั้ง 2 ฤดูปลูกไม่มีความแตกต่างกัน

คำนำ

มันเทศ (*Ipomoea batatas* L.) อยู่ในวงศ์ Convolvulaceae มันเทศมีถิ่นกำเนิดเดิมอยู่บริเวณเขตร้อนของทวีปอเมริกาเป็นพืชอาหารที่มีความสำคัญเป็นอันดับ 7 ของโลก เป็นพืชหัวที่มีคุณค่าทางอาหารสูง โดยเฉพาะคาร์โบไฮเดรต ในมันเทศเนื้อสีขาวมีปริมาณแป้งสูงถึงร้อยละ 21.3 - 30.7 โดยน้ำหนักสด (นรินทร์ และคณะ, 2550) ในต่างประเทศ เช่น สาธารณรัฐประชาชนจีน ญี่ปุ่น ไต้หวัน ฟิลิปปินส์ และประเทศในเขตอเมริกาใต้บางประเทศ มีการนำมันเทศมาเป็นส่วนผสมอาหารเด็ก สุรา ตลอดจนใช้เป็นอาหารว่างประเภทอาหารขบเคี้ยวต่างๆ (นรินทร์และคณะ, 2552) นอกจากนี้หัวมันเทศยังมีศักยภาพในการใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตเอทานอลการ รวมถึงการนำมันเทศแปรรูปเพื่อทำเป็นแป้ง

สภาพภูมิอากาศของโลกช่วงที่ผ่านมาเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงและมีแนวโน้มในอนาคตว่าจะเพิ่มความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ เช่น บางพื้นที่เกิดภัยหนาว น้ำท่วมหรืออุณหภูมิเฉลี่ยสูงขึ้นในรอบ 20 ปีหรือ 30 ปี เป็นต้นซึ่งปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเนื่องจาก “สภาวะโลกร้อน” ซึ่งผลกระทบจากสภาวะโลกร้อนเกี่ยวข้องกับ การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ฤดูกาลต่างๆของโลกเกิดขึ้นอย่างไม่เป็นปกติ เช่นฝนตกน้อยหรือตกมากเกินไปซึ่งส่งผลตามมาคือทำให้เกิดภัยน้ำท่วมหรือภัยหนาว โดยเฉพาะประเทศไทยในปี 2554 เกิดมหาอุทกภัย ซึ่งเกิดจากปริมาณน้ำฝนที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย เช่นในภาคเหนือมีปริมาณน้ำฝนสูงกว่าค่าเฉลี่ย 39 เปอร์เซ็นต์ และภาคกลางปริมาณน้ำฝนสูงกว่าค่าเฉลี่ย 22 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งทำให้ปริมาณน้ำในเขื่อนหลักในภาคเหนือไม่สามารถกักเก็บปริมาณน้ำในส่วนนี้ได้ จึงต้องมีการระบายน้ำออกตามความจุสูงสุดของแต่ละเขื่อน ซึ่งส่งผลทำให้ น้ำระบายลงทะเลไม่ทัน ทำให้เกิดน้ำท่วมฉับพลัน ก่อให้เกิดความเสียหายเป็นอย่างมากทั้งทางด้าน สาธารณูปโภค อุตสาหกรรม และภาคการเกษตร โดยเฉพาะพื้นที่ทางการเกษตรได้รับความเสียหายประมาณ 903,183 ไร่ มีทั้งพื้นที่ที่เสียหายโดยสิ้นเชิง เสียหายบางส่วนและพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบแต่ยังไม่ได้รับความเสียหาย คิดเป็นผลผลิตที่ได้รับความเสียหาย 58,586 ตัน แบ่งเป็นข้าวนาปี 34,542 ตัน พืชไร่ 16,016 ตัน และพืชสวน 8,028 ตัน รวมมูลค่าความเสียหายประมาณ 533 ล้านบาท (นิรนาม, 2554)

จากแผนการบริหารจัดการน้ำโดยการสร้างทางระบายน้ำหลาก (Flood way) และพื้นที่รับน้ำหลาก ขนาดใหญ่ดังกล่าวส่งผลต่อระบบปลูกพืชและชนิดของพืชที่จะทำการปลูก โดยระบบการผลิตจำนวนครั้งต่อปี จะต้องน้อยลงหรือชนิดของพืชที่นำมาปลูกต้องคำนึงถึงพืชที่มีอายุการเก็บเกี่ยวที่สั้นกว่าอายุเก็บเกี่ยวปกติ เพื่อให้ทันเก็บเกี่ยวก่อนที่จะใช้พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่รับน้ำหรือเป็นพืชที่ปลูกหลังน้ำลดเพื่อสามารถเป็นพืชที่เพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร

มันเทศก็เป็นพืชอีกชนิดที่น่าสนใจทั้งในเรื่อง การเป็นพืชอาหารและคุณค่าทางอาหารประกอบกับ ประเทศไทยมีการปลูกมันเทศอยู่ทั่วทุกภาค ในปี พ.ศ.2548 มีพื้นที่ปลูกมันเทศประมาณ 58,161 ไร่ ผลผลิตประมาณ 147,086 ตัน มันเทศเป็นพืชที่มีความโดดเด่นในเรื่องที่ว่าสามารถปลูกได้ง่าย เจริญเติบโตได้ง่ายขึ้นได้ในสภาพดินที่แตกต่างกันได้ สามารถทนกับสภาพแห้งหนาวและการขาดน้ำได้ดีจึงเป็นพืชที่เหมาะสมกับดินฟ้า อากาศของประเทศไทยอย่างยิ่งแต่เนื่องจากสภาพอากาศในปัจจุบันมีความแปรปรวนมากทำให้บางช่วงไม่เอื้อ ต่อการเจริญเติบโตและให้ผลผลิตของมันเทศ ดังนั้นการคัดเลือกพันธุ์มันเทศที่เหมาะสมทั้งในเรื่องมีอายุการ เก็บเกี่ยวที่สั้น(ปกติอายุเก็บเกี่ยวมันเทศอยู่ระหว่าง 90-180 วัน)และมีคุณภาพของผลผลิตที่ดีในแง่พืชอาหาร เพื่อสุขภาพ ซึ่งอายุการเก็บเกี่ยวที่นานส่งผลต่อความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้น เช่น ความเสียหายเนื่องจากสภาพ อากาศบางครั้งที่ไม่เอื้อต่อการเจริญเติบโตเช่น น้ำท่วม(โดยเฉพาะพื้นที่ ที่เตรียมไว้สำหรับเป็นพื้นที่รับน้ำ) หรือความเสียหายของผลผลิตจากด้วงวงมันเทศ ดังนั้นการคัดเลือกสายพันธุ์ที่มีอายุการเก็บเกี่ยวที่สั้นเป็น วิธีการอย่างหนึ่งในการลดความเสียหายดังกล่าวได้ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องศึกษาและพัฒนาพันธุ์มันเทศอายุเก็บเกี่ยวสั้นที่เหมาะสมสำหรับเป็นพันธุ์ที่แนะนำต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัยของโครงการวิจัย

กิจกรรมที่ 1 การปรับปรุงพันธุ์

การทดลองที่ 1 การคัดเลือกสายพันธุ์มันเทศอายุเก็บเกี่ยวสั้น

อุปกรณ์

1.) พันธุ์มันเทศ ที่ได้รวบรวมในศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรพิจิตรที่มีอายุการเก็บเกี่ยวสั้น จำนวน 15 สายพันธุ์ ได้แก่ พจ.292-15 , FM 37 LININDOK-3, พจ.65-3 , พจ.265-1, พจ.65-16, พจ. 283-31, พจ.101, พจ.166-6, พจ.227-6 , พันธุ์ไต้หวัน , พจ.94-1 , พจ.166-5 , แม่โจ้ 34 , พจ. 66-21 และพันธุ์ พจ.189-257

2.) ปุ๋ยเคมีสูตร 13-13-21

3.) สารเคมีที่ใช้ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช ได้แก่ สารคาร์โบซัลเฟน

4.) อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บเกี่ยวและบันทึกข้อมูล

วิธีการ

วางแผนการทดลองแบบ RCB มี 3 ซ้ำ 15 กรรมวิธี (พันธุ์)

1.) กรรมวิธีที่ 1 พันธุ์พจ.292-15	กรรมวิธีที่ 9 พันธุ์227-6
กรรมวิธีที่ 2 พันธุ์FM 37 LININDOK-3	กรรมวิธีที่ 10 พันธุ์ไต้หวัน
กรรมวิธีที่ 3 พันธุ์พจ.65-3	กรรมวิธีที่ 11 พันธุ์พจ.94-1
กรรมวิธีที่ 4 พันธุ์พจ.265-1	กรรมวิธีที่ 12 พันธุ์พจ.166-5
กรรมวิธีที่ 5 พันธุ์พจ.65-16	กรรมวิธีที่ 13 พันธุ์ แม่โจ้ 34
กรรมวิธีที่ 6 พันธุ์พจ.283-31,	กรรมวิธีที่ 14 พันธุ์พจ. 66-21
กรรมวิธีที่ 7 พันธุ์พจ.101,	กรรมวิธีที่ 15 พันธุ์พจ.189-257
กรรมวิธีที่ 8 พันธุ์พจ.166-6	

2.)เตรียมท่อนพันธุ์มันเทศจากพันธุ์ที่ได้คัดเลือกโดยใช้ยอดพันธุ์ยาว 30 เซนติเมตร

- 3.) การปลูกใช้แปลงทดลองขนาด 4x 6 เมตร ระยะปลูก 30x100 เซนติเมตร ปลูกแปลงละ 4 แถวๆ ละ 20 ต้น รวม 80 ต้น/แปลง
- 4.) การใส่ปุ๋ยเคมีจะใส่ปุ๋ยก่อนปลูก โดยใช้ปุ๋ยเคมีสูตร 13-13-21 อัตรา 50 กก./ไร่
- 5.) การป้องกันกำจัดแมลงศัตรู ดำเนินการจุ่มเถาไม้แทนทโดยใช้สารคาร์โบซัลเฟน ก่อนการปลูก
- 6.) เก็บเกี่ยวผลผลิตมันเทศแต่ละพันธุ์เมื่อมีอายุ 75 วันหลังปลูก
- 7.) ดำเนินการปลูกคัดเลือกในฤดูหนาว และฤดูฝน ปีละ 2 ครั้ง

การบันทึกข้อมูล

- 1.) การเจริญเติบโตของต้นมันเทศ เช่น ความยาวเถาทุก 20 วัน
- 2.) น้ำหนักผลผลิต และขนาดของหัว
- 3.) คุณภาพของผลผลิต เช่น ปริมาณแป้ง
- 4.) โรคและแมลงที่พบ

หลักเกณฑ์การคัดเลือกมันเทศอายุการเก็บเกี่ยวสั้น

1. อายุการเก็บเกี่ยว 75 วัน
2. ผลผลิตไม่ต่ำกว่า 1 ต้น/ไร่

เวลาและสถานที่

ระยะเวลาในการดำเนินการ ปี 2555 – 2556

สถานที่ดำเนินการ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรพิจิตร จ.พิจิตร

ผลการทดลองและวิจารณ์

กิจกรรมที่ 1 การปรับปรุงพันธุ์

การทดลองที่ 1 การคัดเลือกมันเทศอายุเก็บเกี่ยวสั้น

การเจริญเติบโต

ความยาวเถาอายุ 60 วันหลังปลูก มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสายพันธุ์มันเทศกับฤดูปลูก พบว่าในฤดูหนาว สายพันธุ์ พจ.166-5 มีความยาวเถาสูงสุดคือ 130.8 ซม. ไม่แตกต่างทางสถิติกับพันธุ์ พจ.66-21 และ พจ.65-3 ซึ่งมีความยาวเถารองลงมาคือ 108.9 และ 99.8 ซม. ตามลำดับ ส่วนในฤดูฝนพบว่า สายพันธุ์ พจ.65-16 มีความยาวเถาสูงสุดคือ 226.3 ซม. ไม่แตกต่างทางสถิติกับพันธุ์ได้หวัน และ 295-15 ซึ่งมีความยาวเถารองลงมาคือ 201.0 และ 187.3 ซม. ตามลำดับ (ตาราง 1.1) จะเห็นได้ว่ามันเทศในบางสายพันธุ์มีการเจริญเติบโตที่ดีทางด้านความยาวเถาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงเก็บเกี่ยว แต่ไม่สามารถที่จะเป็นเครื่องชี้ว่าสายพันธุ์นั้นจะให้ผลผลิตสูง เนื่องจากในแต่ละสายพันธุ์มีความแตกต่างกันทางพันธุกรรม แม้ว่าจะปลูกในสภาพแวดล้อมเดียวกัน ส่วนในฤดูกาลที่ปลูกนั้นพบว่าการปลูกในช่วงฤดูฝนนั้น มีการเจริญเติบโตด้านความยาวเถา (60 วันหลังปลูก) สูงกว่าการปลูกในฤดูหนาวถึง 123.28 เปอร์เซ็นต์ แต่สามารถให้ผลผลิตเพียง 5 สายพันธุ์ (ตาราง 1.2) เนื่องจากในฤดูหนาวและฤดูฝนมีสภาพแวดล้อมที่ต่างกันอย่างชัดเจนทั้งในด้าน อุณหภูมิ ปริมาณความชื้นอากาศ ปริมาณน้ำฝน จำนวนชั่วโมงแสงต่อวัน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นตัวกำหนดผลผลิตของมันเทศ สอดคล้องกับรายงานของ (Gregory, 1956) ที่ได้ศึกษากับมันฝรั่ง พบว่าในสภาพอุณหภูมิสูง การหายใจของพืชจะใช้คาร์โบไฮเดรตซึ่งผลิตจากกระบวนการสังเคราะห์แสง ทำให้ส่วนที่จะส่งไปสะสมไปยังหัวลดลง เป็นเหตุทำให้ผลผลิตลดลง และในสภาพอุณหภูมิสูงและสภาพวันยาว พืชหัวจะสร้างสาร จิบเบอเรลลิน (Gibberellin) ซึ่งจะทำให้พืชมีการเจริญทางกิ่งก้าน และจะไปยับยั้งสารที่จะชักนำให้เกิดหัว ที่ถูกสร้างขึ้นที่ใบ

ตารางที่ 1.1 ความยาวเถามันเทศ (เซนติเมตร) ของมันเทศ ในช่วงระยะเวลาการเจริญเติบโตต่างๆ

พันธุ์	ความยาวเถา (เซนติเมตร)					
	ปลูกฤดูหนาว			ปลูกฤดูฝน		
	20 วัน ^{1/}	40 วัน ^{1/}	60 วัน ^{1/}	20 วัน ^{1/}	40 วัน ^{1/}	60 วัน ^{1/}
1. พจ.292-15	32.6 ab	46.7 cde	63.3 def	92.7 ab	144.7 a	187.3 ab
2. FM 37 LININDOK-3	33.2 ab	52.9 bc	87.4bcde	98.0 ab	140.7 ab	189.3 ab

3. พจ.65-3	34.5 ab	60.2 ab	99.8 abc	82.7 abc	152.3 a	180.0 ab
4. พจ.265-1	28.8 bc	37.0 ef	54.1 ef	100.0 ab	157.0 a	176.7 ab
5. พจ.65-16	33.7 ab	47.1 cde	89.9 bcd	82.3 abc	151.7 a	226.3 a
6. พจ.283-31	33.6 ab	51.6 bcd	84.4bcde	65.3 bc	127.3 ab	167.0 ab
7. พจ.101	31.1 abc	44.4 cdef	85.7bcde	77.0 abc	123.0 ab	174.3 ab
8. พจ.166-6	24.0 c	35.3 f	61.1 def	88.3 abc	136.0 ab	175.7 ab
9. พจ.227-6	28.9 bc	34.8 f	50.1 f	99.0 ab	140.7 ab	177.0 ab
10. พันธุ์ไต้หวัน	30.4 bc	52.8 bc	75.8bcdf	112.7 a	156.0 a	201.0 ab
11. พจ.94-1	26.7 bc	39.3 ef	71.0 cdef	64.3 bc	119.3 ab	174.3 ab
12. พจ.166-5	38.9 a	67.8 a	130.8 a	53.7 c	98.0 b	163.0 b
13. แมโจ 34	28.9 bc	41.2 def	93.5 bcd	80.7 abc	135.7 ab	193.3 ab
14. พจ.66-21	33.4 ab	53.5 bc	108.9 ab	67.0 bc	132.0 ab	161.0 b
15. พจ.189-257	27.8 bc	44.8 cdef	68.2 cdef	81.3 abc	123.3 ab	188.0 ab
ความยาวเถาเฉลี่ย	31.1	47.3	81.6	83.0	135.9	182.3
CV.%	14.12	12.26	21.74	23.37	17.26	17.20

^{1/} ค่าเฉลี่ยที่ตามด้วยอักษรเหมือนกัน ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยวิธี DMRT

ผลผลิต

น้ำหนักผลผลิตของมันเทศที่ได้จากการคัดเลือกโดยเก็บเกี่ยวเมื่ออายุ 75 วันหลังปลูก โดยทำการปลูกคัดเลือก 2 ฤดูปลูกคือ ฤดูหนาวและฤดูฝน พบว่า ในฤดูหนาวพันธุ์ ไต้หวัน และพันธุ์ พจ.65-16 ให้ผลผลิตเฉลี่ยสูงสุดคือ 254.0 และ 237.1 กก./ไร่ แตกต่างกันทางสถิติกับพันธุ์ FM 37 LININDOK-3, พจ.292-15 และ 265-1 ซึ่งให้ผลผลิตเฉลี่ยรองลงมาคือ 192.8, 172.0 และ 168.7 กก./ไร่ ตามลำดับ ส่วนมันเทศที่ปลูกในฤดูฝน พบว่า มีสายพันธุ์มันเทศที่ให้ผลผลิตเพียง 5 สายพันธุ์ โดยพันธุ์ พจ.295-15 ให้ผลผลิตเฉลี่ยสูงสุด

339.8 กก./ไร่ แตกต่างกันทางสถิติกับพันธุ์ พจ.94-1, พจ.101 และพันธุ์ไต้หวัน ซึ่งให้ผลผลิตรองลงมาคือ 245.3, 184.6 และ 174.7 กก./ไร่ ตามลำดับ (ตาราง 1.2) จะเห็นได้ว่าการปลูกมันเทศในฤดูหนาว มันเทศทุกสายพันธุ์จะให้ผลผลิต แตกต่างกับการปลูกในฤดูฝน ที่พบว่ามันเทศเพียง 5 สายพันธุ์ที่ให้ผลผลิต เนื่องจากการปลูกในฤดูหนาว ช่วงเดือน ธันวาคม-มีนาคม จะเป็นการปลูกในช่วงแสงสั้นและอุณหภูมิต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของ Magruder and Allard (1973) อ้างโดย สัมฤทธิ์ (2544) ช่วงแสงมีอิทธิพลต่อการพัฒนาของพืช โดยการพัฒนาของหัวรากถูกควบคุมโดยช่วงแสง ทรงศักดิ์ (2550) มันฝรั่งและมันเทศมีการสร้างหัวได้ดีเมื่อกลางวันสั้นกลางคืนยาว

ตารางที่ 1.2 ผลผลิตของมันเทศ (กก./ไร่) ที่เก็บเกี่ยวอายุ 75 วันหลังปลูก ปลูกที่ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรพิจิตร

พันธุ์	ผลผลิต (กก./ไร่)	
	ปลูกฤดูหนาว ^{1/}	ปลูกฤดูฝน ^{1/}
1. พจ.292-15	171.99 bc	339.75 a
2. FM 37 LININDOK-3	192.84 b	-
3. พจ.65-3	94.96 de	-
4. พจ.265-1	168.74 bc	-
5. พจ.65-16	237.07 a	129.51 c
6. พจ.283-31	81.03 de	-
7. พจ.101	148.06 c	184.60 bc
8. พจ.166-6	154.90 bc	-
9. พจ.227-6	104.30 d	-
10.พันธุ์ไต้หวัน	253.95 a	174.73 bc
11.พจ.94-1	90.26 de	245.26 b
12.พจ.166-5	163.52 bc	-

13.แม่โจ้ 34	74.66 de	-
14.พจ.66-21	58.87 e	-
15.พจ.189-257	65.29 de	-
CV.%	15.30	16.94

^{1/} ค่าเฉลี่ยที่ตามด้วยอักษรเหมือนกัน ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยวิธี DMRT

ความกว้างหัว มันเทศที่ปลูกในฤดูหนาวพบว่า พันธุ์ไต้หวัน มีความกว้างหัวเฉลี่ยสูงสุดคือ 4.0 ซม. ไม่แตกต่างกันทางสถิติกับพันธุ์ พจ.292-15 และพจ.101 ซึ่งมีความกว้างหัวเฉลี่ยรองลงมาคือ 3.7 และ 3.7 ซม. ตามลำดับ ส่วนมันเทศที่ปลูกในฤดูฝน พบว่า พจ.292-15 มีความกว้างหัวเฉลี่ยสูงสุดคือ 3.9 ซม. ไม่แตกต่างกันทางสถิติกับพันธุ์ พจ.101 และพันธุ์ไต้หวัน ซึ่งมีความกว้างหัวเฉลี่ยรองลงมาคือ 3.1 และ 2.9 ซม. ตามลำดับ (ตาราง1.3)

ความยาวหัว มันเทศที่ปลูกในฤดูหนาวพบว่า พันธุ์ พจ.101 มีความยาวหัวเฉลี่ยสูงสุดคือ 12.8 ซม. ไม่แตกต่างกันทางสถิติกับพันธุ์ FM 37 LININDOK-3, พจ.94-1 และพจ.166-5 ซึ่งมีความยาวของหัวเฉลี่ยรองลงมาคือ 12.0, 11.6 และ 11.6 ซม. ตามลำดับ ส่วนฤดูฝน พบว่า พันธุ์ พจ.295-15 มีความยาวหัวเฉลี่ยสูงสุดคือ 6.8 ซม. ไม่แตกต่างกันทางสถิติกับพันธุ์ พจ.94-1 และพจ.65-16 ซึ่งมีความยาวของหัวเฉลี่ยรองลงมาคือ 5.7 และ 5.0 ซม. ตามลำดับ (ตาราง1.3)

ตารางที่ 1.3 ขนาดของมันเทศ (เซนติเมตร) ที่เก็บเกี่ยวอายุ 75 วันหลังปลูก ปลูกที่ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรพิจิตร

พันธุ์	ขนาดของหัวมันเทศ (ซม.)			
	ฤดูแล้ง		ฤดูฝน	
	กว้าง(ซม.) ^{1/}	ยาว(ซม.) ^{1/}	กว้าง(ซม.) ^{1/}	ยาว(ซม.) ^{1/}
1. พจ.292-15	3.7 ab	8.3 def	3.9 a	6.8 a
2. FM 37 LININDOK-3	3.4 ab	12.0 a	-	-
3. พจ.65-3	2.4 c	8.5 cdef	-	-
4. พจ.265-1	3.4 ab	10.9 abcd	-	-

5. พจ.65-16	3.6 ab	11.0 abc	2.5 b	5.0 ab
6. พจ.283-31	3.4 ab	10.2abcde	-	-
7. พจ.101	3.7 ab	12.8 a	3.1 ab	4.8 b
8. พจ.166-6	3.4 ab	10.2abcde	-	-
9. พจ.227-6	3.3 b	9.3 bcdef	-	-
10.พันธุ์ไต้หวัน	4.0 a	7.5 f	2.9 ab	4.3 b
11.พจ.94-1	3.6 ab	11.6 ab	2.7 b	5.7 ab
12.พจ.166-5	3.3 b	11.6 ab	-	-
13.แม่โจ้ 34	3.4 ab	7.4 f	-	-
14.พจ.66-21	2.2 c	8.1 ef	-	-
15.พจ.189-257	2.3 c	10.9 abcd	-	-
CV.%	9.68	13.74	17.61	17.58

^{1/} ค่าเฉลี่ยที่ตามด้วยอักษรเหมือนกัน ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยวิธี DMRT

คุณภาพของผลผลิตมันเทศ ซึ่งจะพิจารณาจาก ปริมาณคาร์โบไฮเดรตต่อน้ำหนักแห้ง เนื่องจาก ปริมาณคาร์โบไฮเดรตมีผลต่อคุณภาพตลอดอายุการเก็บรักษาของมันเทศ โดยมันเทศที่ปลูกในฤดูหนาว พบว่า พันธุ์ FM 37 LININDOK-3 มีปริมาณคาร์โบไฮเดรตสูงสุด 80.23 เปอร์เซ็นต์ต่อน้ำหนักแห้ง ส่วนพันธุ์ พจ. 166-6 และพจ.166-5 มีปริมาณคาร์โบไฮเดรตรองลงมาคือ 79.51 และ 78.11 เปอร์เซ็นต์ต่อน้ำหนักแห้ง โดยรวมแล้วมันเทศที่ปลูกในฤดูหนาวมีปริมาณคาร์โบไฮเดรตตั้งแต่ 69.31-80.23 เปอร์เซ็นต์ต่อน้ำหนักแห้ง (ตาราง1.4) ส่วนมันเทศที่ปลูกในฤดูฝน พบว่า พันธุ์ 65-16 มีปริมาณคาร์โบไฮเดรตสูงสุด 79.0 เปอร์เซ็นต์ต่อน้ำหนักแห้ง ส่วนพันธุ์ พจ.94-1 และพันธุ์ไต้หวัน มีปริมาณคาร์โบไฮเดรตรองลงมาคือ 77.14 และ 74.15 เปอร์เซ็นต์ต่อน้ำหนักแห้ง มันเทศที่ให้ผลผลิตในฤดูฝนมีปริมาณคาร์โบไฮเดรตตั้งแต่ 69.08-79.0 เปอร์เซ็นต์ต่อน้ำหนักแห้ง (ตาราง 1.4)

ตารางที่ 1.4 ปริมาณคาร์โบไฮเดรต (เปอร์เซ็นต์ต่อน้ำหนักแห้ง) ของมันเทศที่เก็บเกี่ยว 75 วันหลังปลูก ปลูกที่ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรพิจิตร

พันธุ์	ปริมาณคาร์โบไฮเดรต (เปอร์เซ็นต์ต่อน้ำหนักแห้ง)	
	ปลูกฤดูหนาว	ปลูกฤดูฝน
1. พจ.292-15	70.90	70.18
2. FM 37 LININDOK-3	80.23	-
3. พจ.65-3	74.13	-
4. พจ.265-1	76.94	-
5. พจ.65-16	78.76	79.0
6. พจ.283-31	71.74	-
7. พจ.101	69.31	69.08
8. พจ.166-6	79.51	-
9. พจ.227-6	74.95	-
10.พันธุ์ไต้หวัน	76.11	74.15
11.พจ.94-1	77.13	77.14
12.พจ.166-5	78.11	-
13.แม่โจ้ 34	75.83	-

14.พจ.66-21	71.00	-
15.พจ.189-257	71.73	-

สรุปผลการทดลองและข้อเสนอแนะ

การคัดเลือกมันเทศอายุเก็บเกี่ยวสั้น (อายุเก็บเกี่ยว 75 วันหลังปลูก) โดยดำเนินการคัดเลือก 2 ฤดูปลูก ในฤดูหนาว มันเทศพันธุ์ไต้หวัน ให้ผลผลิตสูงสุด 254 กิโลกรัมต่อไร่ ส่วนการปลูกในฤดูฝน มันเทศพันธุ์ พจ.292-15 ให้ผลผลิตสูงสุด 340 กิโลกรัมต่อไร่ ส่วนในเรื่องขนาดของหัวพันธุ์การปลูกทั้ง 2 ฤดูปลูก ขนาดของหัวพันธุ์ไม่แตกต่างกัน ปริมาณคาร์โบไฮเดรตของผลผลิตมันเทศที่ปลูกในฤดูหนาวมีปริมาณคาร์โบไฮเดรตตั้งแต่ 69.31-80.23 เปอร์เซ็นต์ต่อน้ำหนักแห้ง ส่วนในฤดูฝนมีปริมาณคาร์โบไฮเดรตตั้งแต่ 69.08-79.0 เปอร์เซ็นต์ต่อน้ำหนักแห้ง ส่วนข้อเสนอแนะในการดำเนินการคัดเลือกมันเทศอายุเก็บเกี่ยวสั้น ควรจะต้องมีการคัดเลือกอย่างน้อย 2-3 ครั้ง เพื่อที่จะได้ข้อมูลการตอบสนองของสายพันธุ์มันเทศในแต่ละสายพันธุ์ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ในการที่จะเป็นข้อมูลการตัดสินใจในการคัดเลือกสายพันธุ์มันเทศ เพื่อนำสู่กระบวนการในการทดสอบในศูนย์สถานีหรือแปลงเกษตรกรต่อไป

การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

- 1.สามารถนำข้อมูลด้านการเจริญเติบโต ผลผลิตจากการคัดเลือกมาประกอบการพิจารณาในการคัดเลือกสายพันธุ์มันเทศในการต่อยอดในการที่จะนำไปปลูกเปรียบเทียบในศูนย์สถานีหรือแปลงเกษตรกร ก่อนที่จะเสนอเป็นพันธุ์แนะนำก่อนที่จะส่งเสริมให้กับเกษตรกร
- 2.เป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการพัฒนาพันธุ์มันเทศ ในการต่อยอดในงานปรับปรุงพันธุ์

เอกสารอ้างอิง

นรินทร์ พูลเพิ่ม อรรถัน วงศรี เพียงเพ็ญ ศรวัต และปัญญา ธรรมานน. 2550. การคัดเลือกพันธุ์มันเทศเพื่อผลิตเอทานอล. สืบค้นจาก <http://it.doa.go.th/refs/search.php> (มีนาคม 2555)

ณรงค์ แดงเปี่ยม ปัญญา ธยามานนท์ ทวีป หลวงแก้ว เสี่ยม แจ่มจำรูญ รักชัย คุรุบรรเจิดจิต และ
นรินทร์ พูลเพิ่ม. 2553. ผสมและคัดเลือกพันธุ์มันเทศเพื่อการอุตสาหกรรมผลิตแป้งและเอทานอล.

สืบค้นจาก www.svpjijit.com (1 เมษายน 2554)

ทรงศักดิ์ จุนธิระพงศ์. 2550. อุตุนิยมวิทยาเกษตร. พิมพ์ครั้งที่ 3 สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, กรุงเทพฯ.
480 หน้า

สัมฤทธิ์ เฟื่องจันทร์. 2544. สรีรวิทยาการพัฒนากาแฟ. พิมพ์ครั้งที่ 1 โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา. 665 หน้า

Gregory, L.E. 1956. Some factor for tuberization in the potato plant. Am. J. Bot. 43:281-288

Magruder, R. and H. A. Allard. 1937. Bulb formation in onions and length of day. J. Agric.
54:715-753

Mays D.A, Brchanan W., Bradford B.N. and Giordano P.M. 1987. Fuel Production of
several agricultural crops. Bul. Y-186. Tennessee Vally Authority, Muscle Shoals, AL.

Wyman, C.E. 1994. Ethanol from lignocellulosic biomass: technology, economics and
opportunities. Bioresour. Technol. 50, 3-16.

Wilson Roberto Maluf. 2010. Sweet Potato as a Feedstock for Ethanol Production. Retrieved

November 5, 2010, from www.iea.usp.br/mo/malufbiofuels.pdf

ภาคผนวก

ผนวก 1 ผลวิเคราะห์คุณภาพผลผลิตของมันเทศ (เปอร์เซ็นต์ต่อน้ำหนักแห้ง) ที่ปลูกฤดูหนาว โดยทำการเก็บเกี่ยวที่อายุ 75 วันหลังปลูก

พันธุ์	ความชื้น	เส้นใย	โปรตีน	เถ้า	MV	Setback	Amylose	Carbohydrate
1. พจ.292-15	10.95	5.65	8.74	3.76	24.00	12.00	16.33	70.90
2. FM 37 LININDOK-3	8.63	2.24	5.92	2.55	25.00	11.00	22.45	80.23
3. พจ.65-3	10.89	3.22	8.68	2.62	32.00	7.00	23.18	74.13
4. พจ.265-1	9.45	2.83	7.25	3.52	28.00	14.00	21.00	76.94
5. พจ.65-16	9.91	2.93	5.48	2.47	25.50	16.00	28.58	78.76
6. พจ.283-31	12.21	3.46	8.52	3.68	34.00	19.00	23.10	71.74
7. พจ.101	10.92	8.40	6.88	4.48	28.00	10.00	21.98	69.31
8. พจ.166-6	10.49	2.01	5.47	2.51	58.00	21.00	25.12	79.51
9. พจ.227-6	11.02	3.09	7.70	3.23	38.00	15.00	23.91	74.95
10.พันธุ์ใต้ห้วย	10.34	3.37	6.30	3.28	42.00	16.00	22.37	76.11
11.พจ.94-1	10.46	4.34	5.54	2.52	57.50	55.00	28.10	77.13
12.พจ.166-5	10.61	1.98	6.07	2.94	34.00	21.00	26.49	78.11
13.แม่โจ้ 34	10.88	3.16	6.74	3.12	40.00	17.00	25.68	75.83
14.พจ.66-21	13.34	3.66	7.86	3.56	25.00	7.00	21.57	71.00
15.พจ.189-257	11.45	4.56	8.59	3.66	49.00	6.00	21.25	71.73

ผนวก 2 ผลวิเคราะห์คุณภาพผลผลิตของมันเทศเทศ (เปอร์เซ็นต์ต่อน้ำหนักแห้ง) ที่ปลูกฤดูฝน โดยทำการเก็บเกี่ยวที่อายุ 75 วันหลังปลูก

พันธุ์	ความชื้น	เส้นใย	โปรตีน	เถ้า	MV	Setback	Amylose	Carbohydrate
1. พจ.292-15	11.84	5.55	8.75	3.68	23.50	13.00	15.70	70.18
2. พจ.65-16	10.14	2.91	5.50	2.45	25.60	15.00	28.00	79.00
3. พจ.101	11.32	8.35	6.75	4.50	27.00	11.00	21.50	69.08
4. พันธุ์ไต้หวัน	12.55	3.50	6.55	3.25	41.55	15.00	22.70	74.15
5. พจ.94-1	10.48	4.32	5.53	2.53	58.50	53.00	27.55	77.14

หมายเหตุ เนื่องจากในฤดูฝนมันเทศให้ผลผลิตเพียง 5 สายพันธุ์ ดังนั้นจึงมีผลการวิเคราะห์ไม่ครบทุกสายพันธุ์

ผนวก 3 ลักษณะสีผิวและสีเนื้อของมันเทศในแต่ละสายพันธุ์

พันธุ์	สีของหัว	
	สีผิว	สีเนื้อ
1. พจ.292-15	RP64D	GY1D
2. FM 37 LININDOK-3	RP70B	สีขาว
3. พจ.65-3	RP59A	RP71A
4. พจ.265-1	RP67A	Y3D
5. พจ.65-16	RP67C	สีขาว
6. พจ.283-31	RP60C	028C
7. พจ.101	RP58C	OR30D
8. พจ.166-6	Y4D	Y4D
9. พจ.227-6	RP63B	Y11B
10.พันธุ์ไต้หวัน	RP60D	Y4D
11.พจ.94-1	RP58A	GY1D
12.พจ.166-5	RP64B	สีขาว
13.แม่โจ้ 34	RP71A	RP72A
14.พจ.66-21	OR024C	RP60D

15.พจ.189-257

RP64B

สีขาว